

SUÇ SİYASETİ*

Ord. Prof. Dr. Sulhi DÖNMEZER

Giriş

1 — Von Liszt, 1911 yılında Fransızcaya çevrilmiş olan «Alman Ceza Hukuku» adlı eserinde «Suç Siyaseti» kavramını söz konusu ederek şu hususları kaydetmişti¹:

«Sosyal siyasetin hedefi, suça sebep olan sosyal şartları yok etmek, hiç değilse azaltmak olduğu halde (suç siyaseti) özellikle suçlu ile meşgul olur. Suç siyaseti, cezanın, faydalı bir müeyyide olarak niteliği ve ölçüsü itibariyle, suçlunun kendisine özgü tabiatı ile münasebet halinde bulunmasını ister; böylece cezanın, suçlu üzerine bir kötülük yükleyerek (suçlunun hukukî varlıkları yani hayat, beden, hürriyet, şeref ve serveti üzerine müdahalelerde bulunarak) onun ilerde başka suçlar işlemesini, mükerrir olmasını önlemeyi arzu eder. Suç siyasetinin bu talebinde, bir yandan uygun bir eleştiri ile geçerli hukukun oluşturduğu güvenli araçlar ve di-

---

(*) Bu yazımız 2 - 4 Ekim 1984 tarihlerinde İstanbul Hukuk Fakültesi Ceza Hukuku ve Kriminoloji Araştırma ve Uygulama merkezince tertiplenmiş bulunan (Suç Siyaseti) Sempozyumuna sunulan tebliğimizi ihtiva etmektedir. Toplantıya katılanlar, kapanış celsesinde bizi onurlandırmış ve sempozyuma (Ord. Prof. Dr. Sulhi Dönmezer, Suç Siyaseti Sempozyumu) adının verilmesini ve böylece anılmasını oy birliği ile kararlaştırmışlardır.

Ülkemiz için çok yararlı bilgileri sağlamış bulunan bu sempozyuma sunulan raporlar ve tartışmalar aradan dört yıl geçmiş bulunmasına rağmen yayınlanmamıştır. S. D.

1) Von Liszt, Traité de Droit Pénal Allemand, 1911, s. 108

ğer yandan geleceğin mevzuatına ilişkin bir programın geliştirilmesi hususundaki çabalar yeralır.»

Von Liszt yaptığı bu tanım ile, esasta hümanist, sosyal savunmayı sağlayıcı bir suç siyasetinden yana oluyor ve bu nevi bir siyaseti, suça karşı tepki sıfatıyla, ceza sisteminin suçlunun kişiliğine uydurulmasını sağlayan, araçlardan oluşmuş bir strateji gibi mütalâa ediyordu. Bu görüş sonradan çoklukla Güney Amerika'lı bilim adamlarınca da tekrarlanmıştır.

Ancak Von Liszt'in, belirli bir şekilde ifade ettiği bu kavram hemen geçerlilik kazanmış ve ceza sistemlerini etkileyebilmiş değildir; Ceza adalet standartları ve politikaları mutlak ve dar prensipler olarak açıklanmıştır ve bunlar çok nadir olarak bilimsel araştırmalara istinad ettirilmişlerdir. Oysa sosyal gerçek ne statiktir ve ne de mutlaktır; sosyal gerçek her türlü etkilerin tesirsiz bırakıldığı bir boşlukta (vakum) ceryan etmekte değildir.

2 — Ancak Von Liszt'den bu yana, suç siyaseti kavramı büyük mesafe kazandı ve toplumun suça karşı savaşında en başta gelen yeri aldı. Bununla beraber suç siyaseti kavramının tarifi, bilimsel niteliği, suçla meşgul olan kriminoloji, Ceza Hukuku, Ceza Usulü gibi dallardan olan farkları, suç siyasetiyle genel sosyal siyaset arasındaki fark ve ilişkiler, bunların kendilerine özgü araştırma alanları, araştırma metodları hususlarında bilim adamları arasında hâlâ tam bir uzlaşma yoktur.

Oysa günümüzde Birleşmiş Milletlerin «Suçun önlenmesi ve suçluların ıslahı - tretmanı» ile meşgul olan bölümü, hemen de münhasıran suç siyaseti konularını ele almakta bulunduğu gibi, Avrupa Konseyi de her yıl suç siyaseti konusunda konferanslar toplamaktadır. Batı ülkelerinde suç siyaseti araştırmalarını ya ötedenberi mevcut bulunan kriminolojik araştırma kuruluşları yürütmekte ya da bu konuda müstakil kurumlar teşkil edilmektedir: Finlandiya'da «Suçun Ön-

lenmesi ve Kontrolu Hususundaki Helsinki Enstitüsü», İsveçte «İskandinav Kriminolojik Araştırmalar Konseyi», Almanya'da «Max - Planck - Insitut für ausländisches und internationales Strafrecht», Fransa'da Mukayeseli Hukuk Enstitüsüne bağlı olarak kurulan «Suç Siyaseti Araştırmaları Merkezi (CRPC)» gibi. Amerika'da müteaddit «Ceza adalet sistemi araştırma kuruluşları», geniş ölçüde olmak üzere, suç siyaseti araştırmaları ile meşgul bulunmaktadırlar.

3 — Ayrıca günümüzde Suç Siyasetinin veya Suç Siyasetine ilişkin faaliyetlerin, prensip olarak diğer bazı disiplinlere ait olan alanlara taşırıldığı da görülüyor; meselâ Milletler Arası Ceza Hukuku derneği, Milletler Arası Kriminoloji Derneği, Ceza ve Tenfiz Kurumu, Birleşmiş Milletlerin Sosyal Savunma bölümü, Avrupa Konseyinin Suç Problemleri Komitesi tarafından tertib edilen kollokyum ve konferansların hemen daima suç siyasetine ilişkin konuları ele aldıkları görülmektedir²: Söz gelimi 1972 Viyana toplantısında Milletlerarası Ceza ve Tenfiz Kurumu «Sapma ve Dekriminalizasyon» konularını ele almıştır. 1973 Belgrat kongresinde Milletler Arası Kriminoloji Derneği, «muhtelif sistemlerin suç siyaseti yönünden değerlendirilmesi» konusuyla meşgul olmuştur. Ceza Hukuku Milletler Arası Derneği 1974 yılında Budapeşte toplantısında «Ceza Hukukunda Metod ve Araçlar» konusunu ele almış ve bu çok geniş konu özellikle suç siyaseti açısından tartışılmış, kongre genel kurulu esasta suç siyaseti kararları niteliğindeki sonuçları tespit etmiştir.

Birleşmiş Milletler Sosyal Savunma Araştırmaları Enstitüsü ile İtalyan Adalet Bakanlığınca birlikte tertiplenen kollokyumda «Değişik suçlara karşı farklılaşmış (differential) bir sosyal savunma stratejisi» konusu incelenmiştir.

Bunun gibi, esas karakteri suç siyaseti çalışmaları nite-

2) *Marc Ancel*, Pour une Etude Systematique des Problemes de Politique Criminelle (Archives de Politique Criminelle 1975, I, s. 15 ve son.)

liğinde olan diğer bir takım kongre ve konferansları da zikretmek mümkündür.

Tarif

4 — Durum böyle olmakla beraber suç siyasetinin tarifi ve metodolojisi konularında değişik bilim adamları arasındaki tartışmalar da sürüp gitmektedir. Burada suç siyaseti kavramına getirilen tariflerin bir kaçı üzerinde kısaca duracağız:

Marc Ancel 2 no. lu notta naklettiğimiz makalesinde³ şöyle diyor: «Pozitif Ceza Hukukunun fonksiyonel cephesi itibariyle (yani kendisinden beklenen müsbet hizmetler bakımından) mukayeseli olarak incelenmesi, ele alınan bütün sistemlerde suç siyaseti hususundaki telâkkilerin önemini ortaya çıkarır: zira Ceza Hukukuna ve adaletine ruhunu ve kendisine özgü rengini veren ve derinliğine izahlar getirilebilmesini mümkün kılan araç, suç siyasetidir. Bununla beraber, günümüze kadar böyle bir suç siyaseti araştırması ne Ceza Hukuku doğmatığından, normatif Ceza Hukuku incelemelerinden ve ne de bizzat Mukayeseli Ceza Hukuku tetkiklerinden, yeterli derecede elde, edilebilmiş değildir. Bu sebeple münhasıran suç siyaseti araştırmalarını gerçekleştirecek ayrı bir merkezin teşkili yararlı ve hattâ zaruridir.»

Bu beyandan sonra Ancel bu tür araştırmaların metodolojisinin ne olması gerektiği sorusuna şu cevabı veriyor: «Bu metod, mukayeseli yaklaşım çerçevesinde suça karşı tepki sistemlerinin gaiyetleri (finalité) ile fonksiyon halinde olarak, gelişmelerini, mevcut durumlarını ve geleceklerini tespit, kullanılan araçların, elde edilen sonuçların incelenmesine müncer olur. Görülüyor ki, burada soyut bilim veya teorik spekülasyon değil ve fakat Ceza Hukuku ve adaleti gerçek-

3) *Denis Szabo*, *Criminologie et Politique Criminelle*, 1978 s. 106 ve son.

lerinin faaliyette buldukları, işledikleri şekilde gözlemlerinin yapılması söz konusudur.»

Bu girişten sonra Ancel teorik bir târif vermekten gene çekinmekte ve fakat somut olarak suç siyaseti araştırmalarına özgü alanın neden ibaret bulunduğunun izahını yapmayı daha uygun saymaktadır.

Ancak Ancel, aşağıda değinileceği üzere, suç siyasetini iki kısma bölmektedir. Bir san'at, strateji olarak tanımladığı ikinci kısım için şu tarifi vermektedir: «Littre tarafından yapılmış eski bir tarife göre siyaset, devleti idare etme san'atı ise, bunun bir parçasından başka bir şey olmayan suç siyaseti de her toplumun suça karşı göstermesi gerekli olan dirençli sevk ve idare san'atıdır.»

5 — Paris «Suç Siyaseti Araştırmaları Merkezi» 1 Mart 1974 tarihinde Andenaes, Andrejew, Bassiouni, Hulsman, Jescheck, Könz, Nelson, Nuvolone, Schultz, Vassalli'nin katıldıkları bir kollokyum tertiplemiş ve «suç siyaseti konusunda araştırmalar ve bunun ortaya çıkardığı problemler» konusunu ele alıp tartışmıştır. Suç siyaseti kavramını açıklamak bakımından değerli bir kaynak teşkil eden bu kollokyumun bir özeti yayınlanmıştır⁴. Aşağıda söz konusu kollokyum çerçevesinde yukarıda adı geçen bilim adamları tarafından suç siyaseti kavramına ilişkin olarak verilmiş bazı tarifler üzerinde kısaca duracağız:

Nelson'a göre «Suç siyaseti, toplum tarafından uygulanan genel politikanın suçluluğa ilişkin bulunan kısmıdır». Toplantıya müşahit olarak katılmış Schmelck'e göre «suç siyaseti, tamamiyle yok etmek mümkün olmadığından suçluluğu mâkul bir oran içinde tutabilmeyi mümkün kılmak üzere faaliyet araçlarının meydana getirilmesi ve geliştirilmesidir.»

4) Colloque International de 22 - 23 mars 1974 (Archives de Politique Criminelle I, s. 43 son. Jacques Verin, Compte rendu des travaux)

Bazı bilim adamları ise, yukarda da değinildiği gibi, bir gözlem bilimi olarak suç siyaseti ile bir san'at, strateji olarak suç siyasetini birbirinden ayırmakta ve ayrı ayrı tarifler vermektedirler. Aşağıda bu konuya daha ayrıntılı olarak değinmeye çalışacağız.

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin 23 Haziran 1983 tarihli 361. toplantısında alınmış tavsiye kararı çerçevesinde teşkil edilen özel komite tarafından meydana getirilen ve «halkın suç politikasına katılması» konusunu inceleyerek tavsiyelerde bulunan raporda⁵ şöyle bir tarif verilmiştir: «Suç siyaseti, suçlularla meşgul olarak ve suç mağdurlarının haklarını güvence altına alarak, toplumu suça karşı korumayı hedef alan cezaî veya diğer nitelikte değişik tedbirler ve araçlardan oluşan politika olarak tarif edilebilir». Bu tanımlama, adı geçen özel komiteye verilen görevi belirleyen unsurlar çerçevesinde tespit edilmiştir yani demek isteriz ki, görevi belirleyen unsurlar değişik olsa idi tarif de başka suretle verilebilecek idi.

6 — Böylece söz konusu tarifleri belirttikten sonra kendi görüşümüzü şöylece ifade ediyoruz: Bir ülkede suça karşı tepkiyi ifade eden geçerli ceza mevzuatının mutlaka belirlenmiş, kısımları ve unsurları itibariyle ahenkli bir yapıya sahip yani bir sistem teşkil eden ve fakat aynı zamanda değişen sosyal şartlara uydurulabilecek nitelikte esnek bir suç ve ceza siyasetine istinad etmesi şarttır. Suça karşı Ceza Hukuku marifetiyle ve ceza müeyyideleriyle gösterilen tepkiler mutlaka bir suç siyasetine dayanmalıdır. Şuradan buradan derlenmiş hükümlerle, hal ve şartlara tâbî olunarak veya bir kısım kamu oyunun veya baskıların etkisi altında kalınarak meydana getirilmiş veya hükümleri değiştirilmiş bir ceza mevzuatı, bazı yazarların deyimiyle «panik mevzuatı» elbette ki çağın telakkilerine uygun ve toplumun ihtiyaçlarını karşılayacak hukukî bir araç teşkil etmez. Söz gelimi Türk Para-

5) Participation of the Public in Crime Policy, Council of Europe, Legal Affairs Strasbourg 1984.

sını koruma kanununun getirdiği kararname, tāmim ve tebliğlere dayalı, bir suç siyasetine istinad etmeyen panik mevzuatı ile bir yere varılamadığını geçen kırk yılın tecrübeleri tam bir açıklıkla ortaya koymaktadır.

Bu tür panik mevzuatı toplumların bazı tarihî dönemlerde suçu önleme hususundaki yetersizliklerinden, vatandaşların haklarını korumak bakımından başarısızlıklarından kaynaklanmaktadır. Bu nevi mevzuatı inceleyen dikkat sahibi bir gözlemci, o ülkede gerçekçi bir suç siyasetinin mevcut bulunmadığını kolaylıkla tespit edebilir.

İşte, genel ve özel önleme dahil, suça karşı direnç ve mücadelede hedefleri belirlemek, araçları tesbit etmek ve bunların ne suretle kullanılacaklarını göstermek üzere oluşturulan stratejiler ve bunların uygulanmaları san'atı suç siyasetini oluşturur.

Kapsamı

7 — Ancak bilimsel bakımdan önümüze şu soru çıkmaktadır: Ceza Hukuku, Mukayeseli Ceza Hukuku ve özellikle Kriminoloji de suç, suçluluk ve suçlu ile genel ve özel önleme, suçları azaltma hedeflerine yönelik olarak meşgul bulunmaktadır; o halde suç siyasetinin bu disiplinlerden farklı olarak, kendisine özgü araştırma alanı neden ibarettir ve suç siyasetinin sözünü ettiğimiz komşu disiplinlerle olan ilgisi nasıl belirlenecektir?

Bir defa hemen açıklamalıyız ki, suç siyasetinin ana konusu da esas itibariyle, Ceza Hukukunun, daha geniş olarak ceza sisteminin araç ve usulleriyle suçun bastırılmasıdır. Bunun yanında, elbette ki, diğer bir takım araçlarla suçun önlenmesi de suç siyasetinin hedefleri içindedir.

Bu sebeple her devletin Ceza Hukuku ve mevzuatı, bunların müeyyideleri mutlaka bir suç siyasetine dayanmalıdır.

Ülkede geçerli ceza mevzuatı sistematik olarak sevk ve idare edici, yönlendirici aynı zamanda şartlara uyabilme kabiliyetinde esnek bir takım direktiflere göre tertiplenmemiş ise bir suç siyasetinin varlığından söz edilemeyecektir. İşte söz konusu olan ve her zaman kanun koyucular tarafından açıkça belirlenmeyen bu direktiflerin nelerden ibaret bulunduğunu ortaya çıkarmak, bir bilim olarak suç siyasetinin araştırma alanına giren en önemli meşgaleyi oluşturur. Zira toplum içinde daima mevcut bulunacak bir takım uyumsuz davranışların, sapıcı eylemlerin hangilerinin ceza tepkisiyle karşılanacağı söz konusu sevk ve idare edici direktiflere göre tayin olunur.

Belirttiğimiz araştırmaların mutlaka Ceza Usulü kurumlarını da kapsamı gerekir. Zira usul müesseseleri ceza sisteminin harekete geçirilmesini ifade eder. Ceza ve bastırma (tenkil) sistemini faaliyete geçirecek araçların geliştirilmesi ve mükemmelleştirilmesi adli teşkilât ile birlikte suç politikasının kapsamı içindedir. Kaldı ki, bir ceza sisteminin amaçları bakımından anlaşılabilmesi mutlaka usul sisteminin teşkilât ile birlikte derinliğine kavranmasını gerektirir. Nitekim çocuk suçları dolayısıyla özel mahkemeler ihdas edilince çocuk suçlarına ilişkin Ceza Hukuku alanında da reformların ve yeni tekniklerin zaman içinde gerçekleştirilmesi gecikmemiştir. Bizde de çocuk mahkemeleri tam olarak teşekkül edip işlemeye başlayınca, zaman içinde mutlaka yeni bir suç siyasetine dayalı Çocuk Ceza Hukuku esasları ortaya çıkacak ve bu konuda bir reform ihtiyacı kısa bir zaman süresi içinde hissölunacaktır.

Yukarda açıklanan sebepler, suç siyasetine ilişkileri itibariyle, bütün ceza infaz faaliyetlerinin de suç siyaseti araştırmaları çerçevesinde mütalâa edilmesini gerektirmektedir. Burada şu hususu önemle belirtmeliyiz: İnfaz müessesesi, usul ve araçları, suç siyasetinin temel araçları bakımından yani gaiyet yönünden suç siyasetinin araştırma konusunu oluşturacaktır. Aşağıda bu konuya daha ayrıntılı olarak deyineceğiz.

Genel olarak suçun önleme

8 — Suç siyaseti araştırmalarının suçun bastırılmasını olduğu kadar genel olarak suçun önlenmesini de kapsayıp kapsamaması gerektiği hususu tartışılmıştır. Bizim kanaatimizde suçun önlenmesine ilişkin problemler de, elbette ki, suç siyaseti içindedir. Özellikle çağdaş ceza biliminin günümüzde önleme ve bastırmayı artık birbirinden ayırmadığı bilinmektedir.

Günümüzde tekrarlanan ilke «suçun önlenmesi ve suçlunun ıslahı, rehabilitasyonudur». Özellikle çocuk suçluluğu bakımından batı ülkelerinde geçerli suç siyasetinin şifa verici ve himaye edici bir tutumun egemen bulunması ilkesini koyduğu da bilinmektedir. Kaldı ki, tretmanın aslında, suçlunun tekerrürünü önleyerek onu yeniden suç işlemekten alıkoyacak, caydıracak ve onu kanunları ihlal etmeyen, düzene saygılı bir vatandaş haline getirecek usul ve tedbirlere tâbi tutmak anlamına geldiği bilinmektedir.

Suç siyasetinin sınırları

9 — Konumuz bakımından diğer bir önemli problem de suçun önlenmesi hususundaki cephesi itibariyle suç siyasetinin sınırlarının nelerden ibaret bulunacağıdır:

Yukarda Avrupa Konseyince teşkil edilen komisyonun raporundan söz etmiştik⁶. Komisyon «sosyal suç önleme siyasetinin» (demekki, komisyon suç siyasetini ikiye ayırıyor) ceza adalet sistemiyle ilgisi bulunmasa da, bütün suç önleme tedbirlerini ihtiva edeceğini raporunda açıklamaktadır. Komisyona göre sosyal suç önleme politikası, doğrudan doğruya veya dolayısıyla, suça sevk edici faktörleri yok veya ilga etmek amacını güder. Komite bununla beraber sadece temel bir takım alanlarla meşgul olmayı tavsiye etmekte ve devle-

6) Bu rapor için not 4'e bk.

tin uygun bir aile, eğitim ve meslek eğitimi, iş bulma ve yaratma, şehir plânlama siyasetleri uygulaması gerektiğini, devlet mercileriyle halk arasında karşılıklı temas imkânlarının sağlanmasını ve bunun için mahallî idarelere halkın katılmasını sağlayacak araç ve usullerin teminini ve suç işlemeye sebebiyet veren faktörlerin ortaya çıkmasını sınırlayacak tedbirlerin (söz gelimi değerli şeylerin otomobil içinde bırakılmaması, komşular uzunca bir süre başka bir yere gittiklerinde onlara ait taşınmazların kontrol altında bulundurulması, geceleri yolların ve evlerin önünün aydınlatılması, kapılara ek kilitlerin konulması ve alârm tesisatının yerleştirilmesi gibi) tespitine girişilmesi zaruretine işaret eylemektedir.

Görülüyor ki, Avrupa Konseyince teşkil edilen komite suçun önlenmesi hususundaki politikayı, tam değilse bile geniş ölçüde devletin tüm sosyal politikasını kapsayacak biçimde tertib etmek gerektiği görüşünden yana olmaktadır.

Sosyal politika ve suç siyaseti

10 — Bilinmektedir ki, bundan bir yüzyıl kadar önce kriminoloji ve suç sosyolojisi ortaya çıktığında, suçun sosyal sebeplerine dikkat çekilmiş ve cezanın yerini alacak tedbirler (sostitutivi penali) kavramı Ferri tarafından öne sürülmüş idi. Bugünkü çağdaş devletin izlediği bir genel politika ve onun tamamlayıcı bir kısmını teşkil eden gene bir sosyal politika vardır. Bizim kanaatimizca suç politikası da, esasta bu sosyal politikanın bir kısmını oluşturur. Fakat sosyal politikayı idare edecek olanlarla suç siyasetini tespit edip uygulayacak olanlar aynı kişilerden ibaret bulunamaz. Sosyal politika bütün sosyal hayatı kapsar. Suç siyasetinin ise alanı, sosyal politika içindeki belirli bir kısım olabilir. Ceza sisteminin işleyişini hukukçu, esasta, bu sistemin içinde işlediği sosyal - siyasî - ekonomik çerçeve dışında mütalâa etmektedir. Belki bu hususta zorunluluk da vardır. Oysa kanun koyucu ve yürütme organı başvurdukları araçlarla ne çeşit bir suç siyaseti uygulamasına girişmiş olurlarsa olsunlar, sözü-

nü ettiğimiz sosyal - siyasî - ekonomik çerçeve o siyasete, kendisine özgü şekli verecek ve aksiyon halindeki suç siyasetini ortaya çıkaracaktır. Böylece aksiyon halindeki suç siyaseti üzerinde bütün sosyal unsurlar etki yapmaktadır. Söz gelimi bir kısım batı ülkelerinde uygulamada tutuklama tedbirini kısıtlama bakımından belirli bir suç siyaseti uygulamasına girişilmiş ise de, kamu oyunun etkisi altında mahkemeler bu siyaseti, kanun koyucunun istediği hedefe yönelik olarak fiiliyata geçirmemişlerdir.

Burada tartışılması gerekli olan problem bizce şudur: Suç siyaseti sadece suçlulukla doğrudan doğruya ilgili bulunan önleyici faaliyetlerle mi yetinmeli, yoksa bunu aşarak bütün sosyal politikayı kavrayıcı bir tutumu mu tercih etmelidir?

Bilim adamları bu hususta geniş ve dar olmak üzere iki ayrı istikameti benimsiyorlar: Suç politikasının, bütün sosyal politikayı kavraması gerektiğini öne süren bilim adamlarından Nelson'a göre suç politikasını sosyal politika ile bütünleştirmeli, bu politikayı demokrasinin büyük hedeflerini oluşturan eşitlik, dayanışma ve güvenlik değerlerine bağlamalıdır. **Könz**'e göre de hukuk ve müeyyideler sisteminin dışında kalan etmenleri göz önünden uzak tutmak mümkün olamaz; **Levasseur**'e göre de sosyal problemler o derecede önem taşımaktadır ki, bunların sosyal profilâksi cephelerini ihmal etmek mümkün değildir.

Bunlara karşılık **Jescheck**, **Vassali** ve **Nuvolone**'ye göre daha dar bir suç siyaseti kavramını kabul etmek gerekir: **Jescheck**'e göre sosyal politika hiç kuşkusuz suçluluk olgusu üzerinde tesir yapmakta ve bu yolla suç politikasını da etkilemektedir. Ancak kaynakların ve personelin ve maddi araçların sınırlı olması, araştırmaların sadece toplumun «müeyyideli kontrol sistemi» üzerinde yoğunlaştırılmasını zarurî kılmaktadır. Ayrıca sözü edilen müeyyideli kontrol sistemi ceza hukuku ile aynıyet halinde değildir. (Adalet sistemi) gibi sınırdaki olan müeyyideler de bu sistem içindedir. Araştır-

ma enstitüleri; iş şartları, ücretler, sosyal sigortalar gibi şartların suçluluk üzerindeki etkilerini tayin imkânına sahip değildirler.

Nuvolone'ye göre suç siyasetinden, genel siyaset anlamında söz etmek, suçlulukla savaş hususundaki çabaları zayıflatır ve bununla da kalmaz, gerçekten bilimsel bir tarife uyulmasını da önler. Yazara göre suç siyaseti, suçluluğa karşı mücadelede yasamaya ilişkin, idarî ve adlî bakımlardan söz konusu olan bütün araçları kapsar, fakat daima genel önleme, özel önleme ve tenkil açısından. Demek oluyor ki, Nuvoloneye göre suç siyaseti ile sosyal politika arasındaki fark sözü edilen açı farkına dayanmaktadır. Aynı yazara göre suç siyasetini, genel siyaset içine yerleştirmek, totaliter bir telâki tarzıdır ve ilmî bakımdan hatalıdır. Zira bu takdirde suç politikası belirli siyasî iktidarların âleti haline girebilir. Ayrıca suçluluk, sosyal ve ekonomik şartlara tâbî olmakla beraber, aynı zamanda suçlunun kişiliğine bağlı etmenlerin de sonucudur.

Vassali'ye göre suç siyasetini sosyal politikadan, sosyal profilaksiden ayırmalıdır. Suç siyaseti sadece müeyyideler sistemlerini ve suçun sebepleri üzerindeki araştırmaları kapsamalıdır⁷.

11 — Bizce suç siyasetini ne sosyal politika ile özdeşleştirmeli ve ne de sadece araçlara ulaşmak üzere ceza müeyyidelerine hasretmelidir. Hukukun da, hiç olmazsa kısmen, bir siyaset tedbiri olduğu söylenebilir. Ancak «suç siyaseti bilimini, yalnız sistemin statik cephesi itibariyle değil ve fakat gerçekten, mukayese edilen aksiyon halinde hukuk olarak, hukuk bilimi içine sokmak tehlikelidir. Zira hukuku yaratanın sadece siyaset olduğu söylenemez. Hukukun aynı zamanda üstün bazı değerlere tâbî olduğunu hep biliyoruz». Bu sebeplerle bizce suç siyasetinin «doğrudan doğruya» suçun önlenmesi ile ilgili faaliyetlere ilişkin araştırmalarla yetinmesi gerektiği görüşüne katılıyoruz.

7) Bu yazarların görüşleri için 4 no. lu notta gösterilen makaleye bk.

Suç siyaseti ve Kriminoloji

12 — Suç siyaseti ile, komşu disiplinler arasındaki münasebetleri incelemek, kavramı daha iyi açıklamak bakımından uygun olacaktır. Önce kriminoloji ile suç siyaseti arasındaki ilişkilere değinelim:

Suç siyaseti ile kriminoloji arasında açık ve zarurî bir kısım münasebetlerin mevcut bulunduğu, elbette ki, söz götürmez. Bir strateji olarak suç siyaseti kriminolojinin araştırma ve verilerinden yararlanmaya mecburdur.

Söz gelimi kriminolojik araştırmalar mârifetiyle, meselâ esrar kullanan gençlerden ne kadarının kendiliklerinden ve ne kadar zaman içerisinde ve hangi oranda olarak bir maddenin kullanımından vazgeçtiklerini tesbit etmemiş isek, uyuşturucu madde kullanımını uygun bir suç siyasetine oturarak tenkil (bastırmak) edemeyiz.

Suç siyasetinin esas hedefi kriminolojinin verileri ve bulgularını ceza sistemi ile bütünleştirmektir.

Bu sözler kanaatımızca, kriminoloji ile suç siyaseti arasındaki esas farkı tespitte de imkân vermektedir: Kriminoloji, suç ve suçluyu, aksiyon halinde ceza ve ceza adalet sistemini objektif bir gerçek olarak ele alır ve fiilen gerçekleşmekte bulunanı bilimsel metodlar çerçevesinde tasvir ve izah eder; bu izahların önemli bir kısmı da suç sosyolojisi mahiyetindedir. Oysa suç siyaseti, suçluluğu önleme ve ceza sistemini etkin biçimde işletme bakımından, tespit edilen hedeflere ulaşabilmek için neler yapılması gerektiğini gösteren bir sanattır. Kriminolojide «olan» suç siyasetinde ise «tespit edilen hedefe göre (olana) ne suretle istenilen şeklin verilebileceğini» gösteren bir strateji, plân ve bunun zarurî kıldığı araçlar söz konusudur. Bu itibarla kriminoloji bir bilim olduğu halde suç siyaseti bir san'at, bir stratejidir.

13 — Yukarda da açıkladığımız gibi, Avrupalı yazarların

büyük çoğunluğu suç siyasetini iki büyük bölüme ayırmaktadırlar: 1) Bir gözlem bilimi olarak suç siyaseti, 2) Suça karşı mücadeleyi örgütlemek hususunda bir san'at olarak suç siyaseti.

Birinci anlamda suç siyaseti, değişik ülkelerde veya bir grup ülkede, tüm olarak suç siyasetinin veya belirli sektörler bakımından suç siyasetinin ne suretle anlaşılıp uygulandığını, uygulamada ne gibi şekiller aldığını, toplumda şiddet, uyuşturucu maddeler, yeni suç şekilleri, çağdaş ekonomik suçluluk konularında ne gibi tutumlar alındığını, meselâ karşılıksız çek, süper marketlerde hırsızlık, çocuk düşürme gibi klâsik suçlar alanında yeni tepki şekillerinin ne gibi sonuçlara götürdüğünü yani aksiyon halinde suç siyasetinin neden ibaret bulunduğunu bilimsel metodlarla tespit eder ve bu haliyle bir gözlem bilimi olarak kendisini ortaya koyar.

14 — İkinci anlamda yani bir san'at olarak, bir strateji sıfatıyla suç siyaseti ise kanunun yapıcı görünümünü ortaya koyar. Bir san'at olarak suç siyaseti resyonel ve geliştirmeci bir takım şartların yaratılması veya mevcutların bir araya getirilmesi suretiyle suçla mücadelede başvurulacak akıllı ve sistemli bir strateji anlamını taşır.

Avrupalı yazarlar arasında yaygın bulunan bu anlayış tarzına Birleşik Amerikalı yazarların büyük çoğunluğu katılmamaktadırlar. Gerçekten Birleşik Amerikalı kriminolog ve sosyologların çoğunluğu, hattâ suç siyaseti tâbirine dahi eserlerinde yer vermemekte, kriminolojiyi geniş anlamda kavramakta⁸ ve bir gözlem bilimi olarak suç siyasetini «ceza adaletinin kriminoloji metodlarıyla incelenmesi» sayarak kriminoloji içine sokmakta ve bu kriminoloji bölümüne «operasyonel kriminoloji» adını vermektedirler⁹.

8) Bk. S. Dönmezer, Kriminoloji 7. bası İstanbul 1984, s. 16 ve son.

9) Szabo'da eserinde (bak not 3 te belirtilen eser, s. 240) gözlem bilimi olarak suç siyasetini ceza adalet sisteminin kriminolojisi olarak mütalâa etmektedir. Biz de «kriminoloji» eserimizde (bk. not 8 de sözü geçen eser) bu görüşü benimsemiş bulunuyoruz.

Ancak bizce, kriminoloji içinde yer almış bulunması, incelemelerinin kendisine özgü bir metodolojiye dayandığı bu disiplinin niteliğini değiştirmez. İster «gözlem bilimi olarak suç siyaseti» denilsin, isterse «operasyonel kriminoloji» adını alsın, konu aynıdır.

Kriminolojik araştırmalara dayanmayan bir suç siyaseti stratejisi teşkiline (ilmen) imkân yoktur. Yani etkin bir suç siyasetinin temelinde kriminolojik araştırmalara dayanması zorunludur. Diğer türlü yaklaşımlar şahsî görüşlerin mevzuata yansıtılmasından başka bir anlam taşımaz.

1880'lerden 1950'lere kadar suç siyaseti, tehlike hali, güvenlik tedbirleri, psikopat veya anormal suçlu kavramlarına dayalı stratejileri hep kriminolojiden yararlanarak geliştirmiştir.

Suç siyaseti ve Ceza Hukuku

15 — Avrupa geleneğinde bir gözlem bilimi sayılan, Amerikan telâkkisinde ise kriminolojinin bir parçası olarak değerlendirilen suç siyaseti kısmının en başta gelen gözlem alanı Ceza hukuku sistemidir. Ancak suç siyaseti, bu alanı normatif ve doğmatik noktai nazardan değil, pozitif ve gelişimci «gerçeği» içinde mütalâa eder. Sırf Ceza hukuku, Mukayeseli Ceza Hukuku ile suç siyaseti arasındaki fark da kendisini burada gösterir¹⁰. Bir gözlem bilimi olarak suç siyaseti, yürürlükteki Ceza hukukunu statik olarak değil ve fakat aksiyon halinde müessese ve hükümleri, temel yapıları içinde adetâ bir sosyal gerçek olarak ele alır ve sistemin fiilen işleyişini böylece belirtmek amacını güder.

Bilindiği gibi Ceza hukuku temel hak ve hürriyetlerin güvencesini sağlamak üzere bir «suç teorisi» kurmuştur ve sağlam bir doğmatik çerçevesinde hukuk tekniği yolunu izle-

10) Bk. *Ancel*, not 2 de zikredilen makale, s. 25.

mektedir. Bu tarz bir tutum, hiç şüphesiz, suç siyaseti alanına dahil değildir. Suç teorisinin ortaya koyduğu iştirak, içtima, ihmâl suretiyle icra ve benzerleri gibi hukukî müessese ve kavramlar suç siyasetinin dışındadır. Nitekim bu sebep dolayısıyledir ki, birbirinden tamamiyle ayrı suç siyaseti uygulayan Sovyetler Birliği ve diğer sosyalist ülkelerin genel Ceza hukuklarındaki suç teorisi ve kavramlarıyla, esasta bambaşka bir suç siyaseti uygulayan batı ülkelerindeki genel Ceza hukuku teorisi, suç teorisi müesseseleri arasında yakın bir benzerlik vardır. Zira söz konusu müesseseler, o ülkelere özgü suç siyasetlerine değil ve fakat belirli, teorik bir hukuk dogmatığına dayanmaktadır.

İzah olunan sebepler dolayısıyla, suç siyasetinin genel Ceza hukuku ve suç teorisi alanında yapabileceği araştırmaların çok sınırlı olacağını ve sadece siyasetin etki yapabileceği sınırlı bir kısım müesseselere ilişkin bulunabileceğini kabul etmek gerekir.

Buna karşılık, Ancel'in de belirttiği gibi, «siyasî-cürmî araştırmalarla» (recherche politico criminelle) özel Ceza hukukuna, özel kısma ayrı ve mahsus bir ilgi göstermek durumundadır. Zira devletlerin uyguladıkları suç siyaseti, özellikle Ceza hukukunun özel kısmına yansımaktadır. Suçları tespit etmek, belirli sapıcı davranışları suç olarak belirleme veya tespit edilmiş fiilleri dekriminalizasyon veya depenalizasyon yoluyla suç olmaktan çıkarmak, hep uygulanan suç politikasına bağlıdır, daha doğrusu bağlı olmalıdır.

Suç siyaseti çerçevesinde bir sistemin gözlemi yapıldığında sadece (tavsiflerde bulunmak) söz konusu olmaz: aslında bu tavsifi yapmak mukayeseli hukukun işidir. Suç siyaseti plânında yapılacak inceleme ve araştırmada ise sistemin kendisine tayin edilen hedefler çerçevesinde ahengini, dengesini, etkinliğini, işleyişini tespit etmek söz konusudur ve bu hususlar «hukukî gerçeği» müşahade etmek suretiyle yerine getirilir.

16 — Ceza Usul Hukuku ile suç siyaseti arasındaki ilişkilere ise yukardaki bahislerde değinilmiştir.

Ayrıca önemle işaret edelim ki, aksiyon halinde ceza siyaseti, hükümlerin pratikte gündelik ve çoklukla alışkanlık halinde sürüp giden işleyişinde, kendisini gösterir. Bu sebeple ceza adalet sisteminin örgütlenmesi ve muhtelif organlarının fiilen çalışması üzerinde durulmalıdır.

Bir san'at, strateji olarak suç siyaseti

17 — Yukardaki bahislerde Avrupa telâkkisinde ceza siyasetinin iki kısma ayrıldığını, birinci kısmın bir gözlem ilmi olarak suç siyasetini, ikinci kısmın ise bir san'at, strateji olarak suç siyasetini teşkil eylediğini belirtmiş ve bir gözlem bilimi olarak suç siyaseti hakkında bir kısım izahat vermiştik.

Bir gözlem bilimi olarak suç siyasetinin hangi konuları, hangi metodlara uygun olarak izah ve tavsif etmesi gerektiği hususlarına bu tebliğ çerçevesinde ayrıca değinecek değiliz. Sadece şu ciheti belirtelim ki, tespiti ve gözlemi yapılan politikaların verdiği sonuçları değerlendirmek, sözünü ettiğimiz meşgale çerçevesinde olmakla beraber, bu hususun ciddi bir kısım zorlukları ortaya çıkardığını da söylemek gerekir.

Kavramın esası

18 — Suçla mücadeleyi esasta ceza sistemi marifetiyle örgütlemek san'atı veya stratejisi olarak suç siyaseti, bizce kavramın esasını oluşturur. Yukarda bir gözlem bilimi olarak suç siyasetinin kriminolojinin bir kısmı sayılması gerektiğine işaret etmiştik; bu itibarla asıl suç siyasetinin, bir san'at ve strateji olarak bu bölümle tanımlanması gerektiğini söyleyebiliriz.

Ancak işaret edelim ki, suç ve suçluluğun bazı dönemlerde aldığı yoğunluk ve vahamet sebebiyle, bir kısım suçluluk

şekillerine karşı gösterilen özel tepkiler, her zaman bunların bir suç siyasetine, stratejisine dayandığına delâlet etmez. Yukardaki bahislerde panik mevzuatından, şurasından burasından getirilmiş, bir sisteme dayanmayan mevzuat değişikliklerinden söz etmiştik.

Teorik bir strateji modeli yapmak mümkün müdür?

19 — Rasyonel ve gelişmiş bir suç siyasetinin dayanması zarurî olan bazı şartları vardır. Ancak bu konuda önemli sorun söz konusu zarurî şartları gösteren evrensel bir suç siyaseti, bir strateji modeli ihdasının mümkün olup olmadığıdır. Söz gelimi, yukarda teşkilinden söz ettiğimiz Avrupa Konseyi özel komisyonu «suçun önlenmesi, suçluların yeniden sosyalleştirilmesi» temeline dayalı bir strateji modeli meydana getirmeye çalışmıştır (bk. 5 numaralı not.)

Biz teorik bir model teşkil edilebilip edilemeyeceği hususundaki tartışmaları bir kenara bırakmak suretiyle, gelişmiş bir suç stratejisinin ihtiva etmesi, tâbi tutulması gerekli evrensel tabiattaki şartlara aşağıda kısaca değinmeyi uygun sayıyoruz.

1) Stratejinin başarısı, yeni reformları ve tedbirleri uygulayacak olanların belirli bir yetişkinliğe sahip bulunmalarını zarurî kılmaktadır. Yararlı olabilecek stratejilerin gerekli formasyona sahip bulunmayanların elinde heba olup gittiğine ilişkin misaller çoktur.

2) Yeniliklerin ve yenilik önerilerinin toplumda daima dirençlerle karşılaşması sosyolojik bir gerçektir¹¹. Suç siyaseti stratejisi bu dirençleri bertaraf etmeyi sağlayacak araçları göstermelidir. Suç siyaseti san'atı üzerinde yapılacak araştırmalar marifetiyle herşeyden önce hakimlerin yetiştirilmesi zarureti vardır. Bu konuda, Ceza adalet sisteminde yer

11) S. Dönmezer, Sosyoloji, 9. bası, s. 441 ve son.

alacak hakimlerin uzmanlaştırılmalarının gerekip gerekmediği hususundaki tartışmalar bilinmektedir. Hakimlerle birlikte, ceza adalet sisteminde zabıtanın infaza kadar yer almış bulunan bütün personelin, yeni siyasetin gereği olan bir formasyona tâbî tutulmaları zaruretine de ayrıca işaret etmek isteriz. Kaldı ki, zabıta unsurları ile adli merciler arasında uyumlu bir işbirliği sağlayacak bir politika uygulanmadığı takdirde ceza adalet sistemi birbirinden kopuk uyumsuz bir mekanizma niteliği gösterir ve amacına kesinlikle götüremez. Eğer bir ülkede hakimler suçluyu yakalamış, suçu tespit etmiş bulunan zabıta unsurlarını şahit sıfatıyla dinlerlerken onları hırpalamayı hattâ bazan küçük düşürmeyi bir usul haline getirecek olurlarsa, ilersi için zabıtanın enerjisini esaslı biçimde kırmış olurlar ve bunun sonucunda da zabıtada rüşvet uygulaması artar.

3) Başarılı bir suç siyaseti stratejisi, mutlaka, sağlam ve eleştiriye dayalı bilgiler yığını gerektirir. Şurasından burasından getirilmiş mevzuat hareketini, panik mevzuatı teşkilini bertaraf etmenin başta gelen çaresi, kanun koyucuya, ilgili hükümet unsurlarına, karşı karşıya bulunulan problemin gerçek şartlarının ne olduğu hususunda aydınlatıcı bilgileri vermektir. Kamu oyununun reformlar hususunda aydınlatılması konusuna aşağıda 21 numaralı paragrafta ayrıca değinilecektir.

Toplanması ve getirilmesi zorunlu olan eleştirisel bilgiler mevcut hukukun yetersizliğini belirten delilli bir «reddiye» niteliğinde olmalıdır.

4) Suç siyaseti stratejisinin diğer bir etkinlik şartı, tertiplenen siyasetin meydana getireceği sonuçları önceden tahmin edebilmektir. Bu bakımdan test mahiyetinde deneyler de yapılabilir. İmî karakterde kriminolojik araştırmalar suça karşı stratejinin tayininde yararlı bilgilerin elde edilebilmesinin ana şartıdır. Ancak diğer ilim ve disiplinlere dayalı bilgilere de ihtiyaç olabileceği âşikârdır.

5) Her suç siyaseti, strateji olarak, bir gaiyeti (finalité)

ihativa etmelidir. Esasen söz konusu gaiyet değişik suç stratejilerini birbirinden ayırmak imkânını sağlar. Meselâ Avrupa Konseyi halkın suç politikasına katılması konusunu incelemek ve bu hususta bazı strateji esasları tespit etmek üzere teşkil ettiği komiteye direktif (terms of reference) olarak «tenkil ve cezalandırmadan daha çok suçun önlenmesine ve suçluların yeniden sosyalleştirilmelerine yönelik bir suç siyaseti» esaslarını getirme görevini vermiş ve bu suretle esas gaiyeti tespit etmiştir. Tabii olarak böyle bir temel gayeye göre teşkil edilen siyaset, çeşitli alt hedefleri tespit edecek ve bunları izleyecektir¹²:

Meselâ 1965 yılında yürürlüğe giren İsveç Ceza kanununun meydana getirilmesine öngelen yıllarda belirlenmiş suç siyaseti stratejisinin temel gaiyetinin zorunlu alt amaçları olarak, ana hatlarıyla, şu hususlar tespit edilmişti:

— Fazla vahamet arzetmeyen suçları dekriminalize etmek ve bunlar için bastırıcı nitelik taşımayan diğer tepki şekilleri araştırmak,

— Yeni ve çağdaş bazı suç şekillerine öncelik vermek ve böylece ceza adaleti kaynaklarını daha ciddi suçluluk üzerine teksif etmek,

— Hürriyetten yoksunluğu ifade eden müeyyideleri sınırlandırmak, süresi önceden belirli olmayan hüküm usulünü ilga etmek, para cezalarını ve hürriyet içinde, serbestlik halinde tretman yapılabilmesi imkânlarını genişletmek,

— Suçun önlenmesi bakımından daha fazla yatırım yapmak¹³.

Her suç politikası kendisinin fiile intikali halinde gayesini gerçekleştirmiş olur.

12) Not 5 de geçen rapor.

13) Erland Aspelin, Norman Bishop, Hans Thornstedt, Patrik Tor-nudd. Some Developments in Nordic Criminal Policy and Criminology, (Scandinavian Research Council for Criminology, 1975)

6) Suç siyaseti, çağdaş toplumun değerler sıralamasına, beklentilerine, ihtiyaç ve şartlarına cevaplar getirmelidir. Suç siyaseti aslında, geçmişin bir mirası olarak varlığını sürdürmekte bulunan ceza sisteminin, günün şartlarına, değişen sosyal gerçeğe, değişen sosyal değerlere uydurulması amacını güder¹⁴. Ancak bir kısım yazarlar, suç stratejisinin bazı moral veya politik değerleri seçmek suretiyle onlara dayalı hedeflerin gerçekleştirilmesine çalışmasına muhalefet etmektedirler: Özellikle bir gözlem bilimi olarak suç siyasetinin değerlere karşı tarafsız kalması istenilmektedir.

Bizim görüşümüze nazaran strateji olarak suç siyaseti değerlere karşı tam tarafsız kalamaz. Siyaseti yönlendireceğine, sevk ve idare edeceğine, kontrol ve mücadele edeceğine ve etkileyeceğine göre toplumun değerleri herhalde gayelerin tespiti hususundaki seçim bakımından yön verecektir.

Ancak reform yapmak, sosyal yapı üzerinde köklü değişiklikleri gerçekleştirmek amacını güden inkilâpçı hareket dönemlerinde tespit edilecek suç stratejisinin mevcut geleneksel değerleri olduğu gibi vurgulaması mümkün değildir. Bu takdirde inkilâpları gerçekleştirmek ve topluma hamleler yaptırmak imkânı ortadan kalkar; zira inkilâp bir bakıma toplumun geleneksel değerlerini değiştirme gayreti olarak da tanımlanabilir.

Bu teorik mülâhazalar karşısında denilebilir ki, suç siyaseti herşeyden önce, suça karşı oluşturulan strateji marifetiyle savunması yapılacak temel değerleri tespit etmelidir. Bunların ne suretle değerlendirileceği ise en güç ve tartışmalı konulardan birisini oluşturacaktır. Ancak bundan sonradır ki, hangi eylemlerin, davranış biçimlerinin suça karşı tepkiyi davet etmesi gerekeceği konusunun cevaplandırılması mümkün olur. Bu konunun ise, çağımız suç siyaseti bakımından

---

14) Bu hususta bk. *Léauté*, The Role of Penal Law in the Social Context (in Conference on Criminal Policy, Council of Europe, Strasbourg 1975, s. 9 ve son.).

çok önemli olan dekriminalizasyon, depenalizasyon konularını ortaya çıkardığı bilinmektedir.

7) Strateji olarak suç siyasetinin tespitinde ve fiiliyata geçirilmesinde en önemli hususlardan birisi de, gaye ve hedeflere hangi araçlarla, nasıl ulaşılabileceği, stratejinin uygulanmasında ne gibi somut problemlerin ortaya çıkacağı ve bunların çözümlenmesi için hangi vasıtanın kullanılacağıdır.

Suç siyasetinin hedeflerine ulaşabilmesini sağlamak bakımından geniş bir araçlar yelpazesi vardır. Ancak toplumda geçerli hatta milletler arası alanda dünya vicdanının kabul ettiği bir kısım temel değerler, bunların istisnasız olarak kullanılmasını önlemektedir: Meselâ insancıl yaklaşım, mahkûm için zararlı bütün araçların kullanılmasını meneder; sözelimi lobotomi yoluyla suçlunun saldırganlığının yok edilebilmesi ve böylece kişiliğinin değiştirilebilmesi mümkündür. Ancak böyle bir metodun uygulanması insancılık değerine karşı olduğundan, bu metodun en korkunç terorist suç failine uygulanmasına dahi cevaz yoktur.

Bu sözlerimizden anlaşılmaktadır ki, suç siyasetinin tespitinde en önemli konu fiilen müdahaleyi sağlayabilecek imkânların ölçülmesidir.

8) Strateji, araştırmaların verilerine dayanmalıdır. Böyle olunca araştırma sonuçlarının karar verme iktidarına sahip bulunanlara ne suretle intikal ettirileceği, cevaplandırılması gerekli temel sorunlardan birisini oluşturmaktadır¹⁵.

Toplumun suça karşı tepki sisteminde herşeyi blok halinde değiştirmek mümkün değildir. Bu sebeple değişik sektörleri önemlerine göre sıralamak ve hakkında strateji geliştirilecek problemleri tayin etmek gerekecektir: Uyuşturucu maddeler, trafik düzeni, cinsî suçlar, ekonomik suçlar, çek suçları, çevre korunması kurallarını ihlâl eden suçlar, çocuk

15) Bu konuda Ferracutti tarafından Avrupa Konseyine sunulan rapora ve Birleşmiş Milletler Avrupa Bürosunun bu konuda yaptığı çalışmalara bakılmalıdır.

suçları gibi. (Mesela bir kaç yıl önce Türkiye'de en başta gelen sektör tedhişçilik suçları idi.)

Müesseseler üzerinde de gene aynı suretle yani seçimler yaparak suç siyaseti stratejileri oluşturulabilir. Sistemin bütünü içinde ayrı ayrı ele alınan sektörlerin ve müesseselerin çok kere birbirlerini tamamladıkları malûmdur. Bu tamamlayıcı karakter gözönünde bulundurulmadığında bir alanda girişilen reform diğer bir alanda mevcut durumla çelişkiler yaratacağından başarısızlığa uğranabilir. Onun için önceliklerin tesisinde bu tamamlayıcı özellik daima göz önünde bulundurulmalıdır: İsveç, Almanya, Avusturya, Hollanda ve Fransada gerçekleştirilmiş Ceza kanunu reformlarında önce ayrı ayrı sektörlerin ele alınarak bunlar için suç stratejileri geliştirildiği ve fiiliyata intikal ettirildiği, sonra bunların bir araya getirilerek tümüyle ceza sisteminin değiştirilmesine girişildiğini görülmektedir.

9) Suç siyasetinin muhtevası, bir strateji olarak, elbette ki, ülkeden ülkeye değişiktir. Ayrıca, aynı bir ülke içerisinde muhtelif suçluluk şekilleri bakımından da değişik suç siyasetlerinin tatbiki gerekebilecektir: Söz gelimi batı ülkelerinin çoğunda şiddet suçlarını, geniş çaplı ekonomik suçluluğu ağır tepkiyle karşılamak kabul edildiği halde vahamet arzetmeyen diğer bir kısım suçlar hakkında hapis cezasını uygulamamak, bunları dekriminalize veya depenalize etmek yolu tutulduğu görülmektedir.

10) Suç siyasetinin, bir strateji olarak tespitinde disiplinler arası çalışmalara ihtiyaç vardır. Suç siyaseti sadece hukukçular tarafından tespit edilemez. Ancak suç siyasetine katkıda bulunabilecek disiplinleri ve bunların mensuplarını birbirlerine yaklaştırmak, işbirliklerini sağlamak olağanüstü güç bir meşgale teşkil etmektedir.

Demek oluyor ki, yukarda maddeler halinde belirtilen söz konusu temel esaslar göz önünde bulundurulmak suretiyle, her toplum sektörler bakımından öncelikler tayin ederek kendisine özgü suç siyaseti stratejilerini tespit etmelidir.

Genel önleme

20 — Yukarda da açıklandığı üzere, suç siyasetinin en önemli işgal alanlarından birisi de genel önlemedir. Ancak ceza uygulaması yoluyla elde edilmesi istenilen genel önlemin mahiyeti üzerindeki kriminolojik araştırmalar tam aydınlatıcı bir safhaya ulaşmamıştır: Jescheck'in belirttiği gibi genel önleme, teorik ve psikolojik bakımlardan hâlâ tam aydınlatılmış ve tanımlanmış bir kavram teşkil etmemektedir. Genel önleme korkutma yolu ile mi, yoksa vicdanlar üzerinde aydınlatıcı etki yaparak mı faaliyette bulunuyor? Genel önleme ile, meydana çıkarılan suçlar sayısının zaman içinde azalması veya çoğalması arasında ne gibi bir münasebet vardır? Cezanın suçun vahametiyle dengeli olmasıyla genel önleme arasındaki ilişkiler neden ibarettir? Hemen açıklayalım ki, bu sorular hâlâ tam olarak cevaplandırılabilmiş değildir.

Genel önleme amacıyla belirli suç failleri bakımından, kamu üzerinde etki yapmak bir suç siyaseti tedbiri olabilir; ancak bu yol halkın bazı suçlar faillerine karşı tutumunun olağanüstü sertleşmesine yol açarak diğer bir yönden menfi sonuç meydana gelmesine de sebebiyet verebilir.

Söz konusu sorulara cevap getirebilecek, ampirik araştırmaların neticeleri elde edildikten sonradır ki, genel önleme konusunda sağlıklı bir suç siyaseti geliştirilebilecektir. Aslında suç siyaseti bakımından «genel önleme», belki de suçu azaltacak olan bir ceza adalet sistemi marifetiyle halk üzerinde icra olunan bütün etkileri kapsamaktadır. Yukarda da açıklandığı üzere genel önleme ya ceza marifetiyle korkutarak caydırma veya bir sosyal uzlaşma, uyuşma tesis etme, yani halkın çoğunluğunun ceza kurallarının muhteva ve gayesi üzerinde müşterek bir anlayış içinde bulunmaları demektir. Böyle bir uzlaşma, kanunların hazırlanmasına halkın daha geniş ölçüde katılmasını gerektirir¹⁶.

16) 5 No. lu notta zikredilen rapor, s. 21

Yine önemle şu hususa işaret ederim ki, genel önleme, toplumdaki yeralmış kişiler arasında, karşılıklı bir ilişkiler örneğini, ihtilâf durumlarını suç yolu ile çözümlenmeyi belirten hal tarzlarının temellerini yoketmedikçe başarılı olamayacaktır.

Suç Siyaseti ile kamu ilişkileri

21 — Suç siyaseti konusundaki bir tebliğde, elbette ki, strateji ile halk ilişkilerine yer vermek icab eder. Halk ile suç siyaseti arasındaki ilişkiler problemi, halkın, kamu oylarının suç siyasetinin oluşmasına ve uygulanmasına ne sūretle iştirak ettirileceği sorusunu ortaya çıkarır.

Bilindiği üzere demokratik düzenle idare olunan bir ülkede genel siyasette ve sosyal politikada halk, kamu oyları, etkilerini çeşitli kuruluşlar ve baskı grupları marifetiyle yapmakta devam etmektedirler. Hür ülkelerde suç siyaseti stratejilerini, özellikle uygulamada basının etkilediği hususunda da şüphe yoktur.

Halkın, kamu oylarının uygulanan suç politikasına karşı olan tutumu ise genellikle ilgisizlik veya husumet şeklinde gözükmektedir. Kamu oyu, geniş ölçüde olmak üzere, inkilâpçı nitelikteki radikal suç politikası aleyhindedir ve suçluluğu azaltmanın etkin yolunun ağır cezalar ve şiddet olduğu telâkkisindedir¹⁷. Bu konuda halkın genel olarak ilmi araştırmalara dayanmayan duygusal bir tutum içinde bulunduğunu belirtmekte hâtâ yoktur. Oysa yatkın bir halk tutumu mevcut bulunmadığı takdirde ve hattâ halkın bu politikanın gereklerine aktif olarak katılmaması halinde suç siyaseti ciddi bir başarıya ulaşamaz. Nitekim 5 numaralı notta naklettiğimiz özel komisyon raporundan anlaşılacağı üzere, Avrupa Konseyi Bakanlar komitesi suçun önlenmesi, hürriyeti bağ-

17) Proceedings of the 13 th Criminological Research Conference, Council of Europe 1979, Vérin, Van Dijk ve Bondeson'un raporları.

layıcı cezalara ait hükümler yerine seçeneklerin kullanılması ve suç mağdurlarına yardım edilmesi hususlarında bir suç siyasetinin teşkili ve uygulanmasını üye devletler hükümetlerine tavsiye etmiş ve halkın suç siyasetinin meydana getirilmesine ve sonra uygulanmasına ne suretle iştirak ettirileceklerine dair esasları göstermiştir. Bu esasların, aynı bir kültür iştirakine ve özelliklerine sahip bulunan batı ülkeleri bakımından geçerli direktifler olduğunu kabul etmek gerekir.

Bir ülkede geçerli olan suç siyaseti kavramını ve seçimini en başta yasama ve yürütme organları tayin ederler; ancak örgütlenmiş grupların mümessilleri ve bunlar adına basın, suç ve ceza adalet sisteminin işleyişi hususundaki arzu ve kuşkuları yansıtabilir. Tabii olarak suç siyasetinin tespitinde ve yürütülmesinde özel teknik ve hukukî tedbirler bakımından ancak halk içinde yer almış uzmanların bir katkısı söz konusu olabilir. Buna karşılık hissî konularda, meselâ suç sebebiyle huzursuz ve tedirgin hale geldiği hallerde, halkın duygularını açıkça ifade edebilmesi, yetkili mercilerin harekete geçmek hususundaki cesaretlerini arttırabilir ve mercileri daha radikal şekilde tutumlar almaya sevkedebilir.

İfade hürriyetinin çok geniş olarak kullanılabilmesi dolayısıyla batı ülkelerinde suç siyasetinin tespitinde yuvarlak masa toplantıları, ilmî seminerler, sempozyumlar ve diğer sosyal faaliyetler marifetiyle etkin müdahalelerde bulunulabilmektedir.

Suçun önlenmesi hususundaki stratejinin uygulanmasında ise halkın okul aile birlikleri, dernekler, iş adamları ve işçiler kuruluşları gibi örgütleri marifetiyle fiilî katkılarda bulunması mümkündür. Hattâ bazı ülkelerde halk, adaletin tevziine de, jüriler veya halk arasından seçilmiş hakimler marifetiyle katılmaktadır.

Özellikle hapis cezası yerine hükmedilecek tedbirlerin uygulanmasında halkın büyük katkısı olabilir ve hattâ bu katkılar mevcut bulunmadığı takdirde söz konusu tedbirlerin

başarılı olarak uygulanmasının mümkün bulunmayacağı söylenebilir.

Üzerinde geniş ayrıntılara girilebilecek olan bu konuyu, bu raporun çerçevesi içerisinde böyle kısaca özetlemekle yetiniyoruz.

Suç siyaseti ve müeyyide; hapis cezası

22 — Bir suç politikasında, elbette ki, cezâî ve cezaî nitelikte olmayan müeyyideler ve suça karşı tepkiler hakkında da bir strateji yer alacaktır. Müeyyideler düzeninin, müesseseler ve bunların uygulanışları itibariyle suç siyasetinin gayesini gerçekleştirmek hususunda etkin derecede yardımcı olması, tespit edilen siyasetin hedefine, gayesine ulaşabilmesi için şarttır.

Bugün batı ülkelerinde geçerli suç siyaseti esasları bakımından hapis cezasının, halkın ceza kurallarına olan saygısı arttıkça faydasının azaldığı tespit edilebilmektedir. Gene halk ile cezalar ilişkisi bakımından cezaların ağırlığının değil ve fakat sakınılmaz, kaçınılmaz oluşunun etkinliği arttırdığı bir gerçektir.

Bugün, bilindiği üzere, batı ülkelerinde geçerli suç siyasetinin başta gelen hedefi, hapis cezalarını diğer bir takım tedbirlerle ikame etmektir. Batıda geçerli suç siyasetinde, müeyyide itibariyle esas hedef, suçluların yeniden sosyalleştirilmesidir. Bu amaçla mümkün olduğu her halde hapis cezasının uygulanmasından kaçınmak ve suçlunun cezaevi dışında sosyalleştirilmesine gayret etmek temel bir ilke olarak gözükmektedir; özellikle İkinci Dünya savaşından ve 1960'lardan sonra, hapis cezalarını diğer bir takım tedbirlerle ikame etmek cereyanı çok yerleşmiştir. 1960'lara kadar suçluların çok büyük bir kısmının, özellikle hapis cezasına mahkûm edilenlerin biyolojik, tıbbî ve psikiyatrik bir tretman ihtiyacında buldukları kabul ediliyordu. Suçluların hasta ve psiko-

lojik bakımdan uyumsuz bir şekilde geliştikleri ve bu sebeple sosyal bakımdan uyumsuz oldukları ve suç işlemek eğiliminde buldukları benimsenmekte idi¹⁸. Bu tretman felsefesi, bazı ülkelerde süresi önceden belirli olmayan hüküm usulünü de getirmiştir. Özellikle İskandinav ülkelerinde yerleşmiş bulunan bu telâkkiye dayalı olarak 1965 yılında yürürlüğe giren İsveç ceza kanunu meydana getirilmiş idi. Fakat o zamandan bu yana söz konusu tretman telâkkisine karşı duyulan güven esaslı şekilde sarsılmıştır. Özellikle İsveçte yapılan araştırmalar, mahkûmları ceza evine sokmadan hapis cezasının seçeneklerine tâbî kılarak müeyyidelemenin teker-rür bakımından çok daha olumlu sonuçlar elde edilmesini sağladığını göstermiştir.

Üzerindeki tartışmalar ne olursa olsun, başvurulabilecek seçenekler de nelerden ibaret bulunursa bulunsun hapis cezasını bazı hallerde uygulamaktan başka çare olmadığı da aşikârdır. Ayrıca, süresi ne olursa olsun bazı suçlarda (ekonomik suçlar) hapis cezası etkin tek müeyyidedir. Hapis cezasının uygulandığı hallerde batıda geçerli suç siyasetinin bir kısım esaslarına göre gerekli değişiklikleri yapabilmek için teorik bir model geliştirme gayretlerine de rastlanmaktadır. Bu tür modellerden birisine aşağıda kısaca değineceğiz.

Suç siyasetinin etkinliğinin değerlendirilmesi

23 — Bir suç siyasetinin ve onun bir kısmını oluşturan ceza siyasetinin etkinliğini, başarısını takdir konusu kriminolojide üzerinde çok tartışma yapılan önemli problemlerden birisini oluşturmaktadır¹⁹. Stratejilerin etkinliğini, başarısını tespit için o suç siyasetinin tayin olunan hedeflerine ne mertebede ve derecede ulaşabildiğini ölçmek icab edecektir. Bir suç stratejisinin uygulanmasında yer almış bulunan kol-

18) *Norman Bishop*, Bevaré of treatment (In Some Developments in Nordic Criminal Policy and Criminology, 1975, s. 19 ve son.)

19) Bk. First Criminological Colloquium (Methods of Evaluation on Planning in the Field of Crime, Council of Europe, Strasbourg 1974).

luk, savcılık, adliye, mahkemeler, infaz kurumları gibi organların teker teker hedeflerini gerçekleştirme ve bu çeşitli kısımların birbirlerini tamamlama derecelerini tayin etmek lâzım gelir. Sonra tüme ait bir değerlendirme yapılması gerekir. Örgütlerin teker teker hedeflerini gerçekleştirme derecelerini belirleme yönünden bir metodoloji geliştirilebilmiş ise de bütüne ait değerlendirmeler fevkalâde güçtür. Söz gelimi ceza müeyyidelerinin etkinliğini tespit bakımından başvuru bir analiz, ceza müeyyidesinin uygulanması ile katlanılan masrafların, suçun tekerrürünü önlemenin sağlayacağı para değeri ile mukayesesi suretiyle yapılmaktadır. Böylece bir (masraf, gider-fayda) «Cost-benefit» analizi yapılmaktadır.

Fayda takdir olunurken sadece suç kurbanlarının zararlarının azalması değil ve fakat aynı zamanda suçu önlemek için yapılan kolluk, yargı ve ceza infazı masrafları da nazara alınacaktır. Keza toplumdaki suç korkusunun azalması, muhtemel suçluların millî gelire katkılarının artması, devletin vergi gelirinin çoğalması, devletin, mahkûmların mükerrir olmaları halinde onların yoksul hale düşecek aileleri mensuplarına sosyal yardım yapmaktan kurtulması suretiyle elde edeceği yarar da gene faydalar içinde mütalâa edilmelidir.

Bu nevi masraf - yarar analizlerinin olağanüstü güçlükler çıkaracağı muhakkaktır. Bununla beraber suç siyasetinin hangi cephelerinin masraf ve yararları etkilediği hususunda bir teori geliştirilebilirse, elbette ki, faydalı bir adım atılmış olur.

Etkin bir hapis cezası modeli denemesi

24 — Bazı kriminologlar ve suç siyaseti uzmanları, muhtelif cezaların etkinliklerini tespit bakımından ceza siyaseti teorileri gerçekleştirmeye çalışmışlardır²⁰. Bunlardan **Daniel**

20) *Daniel Glaser*, Towards of Cost - Benefit Assessment of Dutch Penal Policies, Ministry of Justice, The Hague 1983. *Van Honste*. Politique Criminelle et Sanction Patrimoniales (Revue de Droit Pénal et de Criminologie, Février 1976).

Glaser tarafından tertiplenmiş olan bir (etkin ceza siyaseti teorisi) ne ait formülü burada kısaca yansıtmak istiyoruz: Glaser'e göre suçluları hükümlendirmede (sentencing) ve ceza kuruluşlarında etkinlik; suç oranını azalttığı ve masrafları asgarî sınırlara indirdiği takdirde, elde edilmiş olur.

Glaser hapis cezalarında etkinliğin, yapılan araştırmalara nazaran aşağıda nakledilecek altı ilkeye uyulduğunda azamî miktarda olacağı görüşündedir:

1. **Ekonomi ilkesi:** Etkin bir ceza politikası, hapis cezalarının uygulanmasını asgarî düzeye indirir ve onun yerine daha ucuz olan seçenekleri ve özellikle para cezasını azamî sınırına çıkarır.

2. **Yetkisiz kılma (incapacitation) ilkesi:** Etkin bir ceza siyaseti, uzun süreli hapis cezasını ancak, suçlarını tekrarlamaları halinde toplum için meydana gelecek zararın, o kişileri hapsedmek için yapılacak olan masraflardan çok daha fazlasına ulaşacağı suçlular bakımından kullanır. Bu suçlular, aşağıda gösterilen özellikler göz önünde bulundurularak önceden tanınabilirler:

- a) Erken yaşlarda ciddi suçları işlemeleri,
- b) Erken yaşlarda iptilâ oluşturacak uyuşturucu maddeleri kullanmaları,
- c) Küçük yaşlarda ıslâh müesseselerine kapatılmış bulunmaları
- d) Aynı tipteki suçların işlenmesi hususunda uzmanlık elde etmiş olmasalar da müteaddit kereler aynı tipteki suçlar dolayısıyla ciddi mahkûmiyetlere uğramış bulunmaları,
- e) Halen alkol ve uyuşturucu madde kullanmaları,
- f) Gerek meşru işlerde gerekse okulda başarısızlık göstermeleri,

3. **Suçta sevketmeme (noncriminalization) ilkesi:** Etkin bir ceza siyaseti, suçluyu cezaevine sokup diğer suçlularla bir

arada bulundurmaktan ise, toplum içinde cezalandırmayı, ona yardım sağlamayı ve adı geçeni serbest hayatta kontrol altında tutmayı tercih etmelidir. Cezaevleri suça yönlendirici niteliktedirler. Özellikle nörotik ve ihtilâflı karakterdeki genç suçlular bakımından bu vasfı taşımaktadırlar. Hapis cezası kişiyi normal toplumdaki ayırmakta ve onun diğer suçlular ile olan bağlantılarını yoğunlaştırmaktadır. Cezaevlerinde oluşan gruplarda, şirretliği en fazla olanın sesi çıkar ve diğerleri onun davranış biçimlerine uyum yapmak mecburiyetinde kalırlar. Normal toplum ile bağlantılarını henüz muhafaza etmekte olan mahkûmlar, sıkı bir gözetim altında tutulmak kaydı ile cezaevlerinden salıverildiklerinde tekerrür tehlikesini çok daha az olarak göstermektedirler. Hiç kuşkusuz denetimli serbestlik, para cezası, kamu yararına çalışma hapis cezasına nazaran çok daha az olarak suça yöneltici etki yapmaktadırlar.

4. Suç işleme imkânını (The crime - Spree) kırma ilkesi: Etkin bir ceza siyaseti, suçlu gruplar kültürü içine kısa zaman süreleri için girmiş bulunan veya suçta başarılı olan kişileri hapis cezasına veya uzaktaki bir çalışma kampına, eve veya okula koymak suretiyle toplumlarından, dahil oldukları ortamdan ayırır.

5. Aykırıların birleşmesi (The Differential Association) ilkesi: Etkin bir ceza siyaseti, hapis cezasının suça yönlendirici etkisini, suçluların, diğer suçlular üzerindeki tesir ve nüfuzunu asgarîye indirerek ve suçlu olmayanların etkisini ise âzamî sınıra çıkararak yok etmeye veya azaltmaya çalışır.

Bu ilke aşağıdaki üç metoda başvurularak aksiyona geçirilir:

a) Mahkûmların içinde kalacakları küçük çaplı kurumlar veya kurumlar içinde küçük ikamet birimleri tesis etmek,

b) Yüksek derecede gayri şahsî, kollektif bir idare yerine cezaevi idarecileriyle mahkûmlar arasında merasimsiz ilişkiler ve işbirliği sağlamak,

c) Müessese dışından suç işlememiş kişilerin suçluları ziyaretini azamî düzeye çıkarmak, mahkûmun tahliyesi tarihi yaklaştıkça ona izinler vermek ve icabında onu rejimi daha yumuşak müesseselere nakletmek.

6. Yeniden eğitime ilkesi: Etkin bir ceza siyaseti uzun süreli mahkûmlara yoğun meslekî eğitim veya san'at eğitimi verir ve onların gerçekçi bir iş tecrübesi kazanmalarını sağlar. Bu arada işte başarılı ve becerikli olmak bakımından teşvikler ve tahliyeden sonra iyi iş imkânları sağlamak hususları üzerinde özellikle durulur.

Böylece kısaca özetlediğimiz teorik modelin her ülkenin şartlarına göre değişikliğe tâbî tutulması gerektiğini ayrıca eklemeye gerek dahi görmeyiz.

Ülkemizde bir suç siyasetine olan ihtiyaç

25 — Bu tebliğimizi suç siyaseti bakımından ülkemize ilişkin kısa bir değerlendirme yapmadan bitirmeyi uygun görmüyoruz.

Cumhuriyetin hukuk inkilâpları çerçevesinde, Ceza Kanunnamesi Hümayunu da bir kenara bırakılarak İtalyan Zanardelli kanununun iktibas edildiği ve bu arada sözü geçen kanuna 1274 kanunundan bir kısım nakillerin keza yapıldığı bilinmektedir. Sonradan gene olayların baskısı ile kanuna bazı hükümlerin ilâve edildiği, değişikliklerin yapıldığı, bunların önemli bir kısmının 1930 İtalyan kanunundan nakledildiği bilinmektedir. Arada özel ceza hükümlerini ihtiva eden kanunlar da çıkarılmıştır. Bunların en önemlisinin 647 sayılı kanun olduğunu hep biliyoruz. Bütün bu değişikliklerle ortaya çıkan halitanın, rasyonel bilimsel araştırmaların sonuçlarına göre düzenlenmiş ve ülkemizin ihtiyaçlarına göre tertiplenmiş suç siyasetlerine dayandığını söylemek, elbette ki, mümkün değildir.

Ancak memnunlukla kaydetmelidir ki, özellikle 1960'lardan bu yana bir suç siyasetine göre mevzuata şekil verme düşüncesi ortaya çıkmıştır. Özellikle bir kısım Yargıtay kararlarında da, terimi kullanılmamakla beraber, bu fikre değer verildiğine rastlanıyor.

Nüve halindeki memnunluk verici bu gelişmelere rağmen:

- a) Ceza kanunlarının uygulanmasına,
  - b) Ceza kanunlarının değiştirilmesi ve revizyonuna,
  - c) Suçun önlenmesine,
  - d) Ceza adalet sisteminin bütünüyle idaresine ve işletilmesine,
  - e) Suçluların tretman ve rehabilitasyonuna,
- nispette, örgütlenmiş suç siyasetlerimizin mevcut bulunduğunu söyleyebilmek henüz mümkün değildir. Esasen bu tür bir suç siyasetinin geliştirilmesine imkân verecek kriminolojik araştırmalarımız da çok yetersizdir.

1985 - 1989 dönemini kapsayan 5. beş yıllık kalkınma plânında da sözünü ettiğimiz suç siyaseti kavramına ilişkin herhangi bir atıf mevcut bulunmamaktadır. Plânın adalet hizmetleri bölümünde sadece 823 sayılı paragrafta iyi halli hükümlülerin daha serbest şartlar içinde çalışmaları ve ıslâh edilmeleri amacına yönelik olarak, iş esası üzerine kurulu infaz kurumlarının arttırılacağı, mevcut iş yurdu çalışmalarının genişletileceği, hükümlü ve tutukluların iş güçlerinin değerlendirileceği kaydedilmekle yetinilmiştir.

Suç siyasetinin beş senelik plânda kavram olarak dahi yer almamış bulunması, merkezimizin bu konuyu, uzmanları bir araya getirerek masa üzerine koyarken ve böylece tartışma ve çalışmaları tahrik etme gayretini gösterirken ne derecede isabetli hareket eylediğini, kanaatımızca, yeterli derecede açıklamaktadır.